

virtutum obtinet principatum. Superest autem ut A stis, Deum precibus adeamus; ut regnum, et gens, unanimiter unum omnes regnum effecti, tam pro quæ Christum glorificavit in terris, glorificetur ab stabilitate regni terreni, quam felicitate regni cœle- illo non solum in terris, sed etiam in cœlis. Amen.

AUCTORES INCERTI ANNI.

ANTONINUS PLACENTINUS*.

ANTONINI PLACENTINI

ITINERARIUM.

(Bolland., Maii tom. II.)

PROLOGUS.

Tornacense ms. titulum hunc præfert : *De locis sanctis quæ perambulavit beatus Antoninus martyr*. Bibliothecæ autem Vaticanæ Codex sub numero 636, cui titulus Bedæ et aliorum, opusculum idem sic inscribit : *Relatio Beati Antonini martyris*. De hoc, inquit Pater Daniel a Virgine Maria in *Vinea Carmeli* num. 1331, Molanus in *Martyrologio* ad diem 13 Novembris, *Placentiæ Revelatio sancti Antonini martyris*. Sed addiderat notulam, ut significaret festum hoc esse minus principale istius sancti, nec in Usuardo repertum, sed aliunde acceptum. Principale autem festum tam apud antiquos, quam in Romano hodierno notatur die 30 Septembris; ubi Baronius lectorem remittit ad Petrum de Natalibus lib. viii, cap. 133. Cur huc non remisit nos Pater Daniel? Legissemus ibi quod « Sanctus Antoninus martyr... de Placentinis finibus egressus, per orientales provincias pertransivit, et multa miracula fecit, demum ab infidelibus tentus, et capite cæsus glorioso martyrio coronatus est? » Sed ista legentes, etiam legissemus, quod iste « sanctus Antoninus fuit ex sacra legione Thebæorum, et socius beati Mauritii martyris. » Hoc autem indicare lectori, erat evertere totam auctoritatem ejus scripti, cui summa fides postulabatur. Fieri enim non poterat, ut idem sub Diocletiano ac Maximiano imperatoribus militasset, duce sancto Mauritio, cujus martyrium anno 297 ascribit Baronius; et ea omnia reperisset in Terra Sancta, quæ hic narrantur, quæque non nisi sub Constantino Magno cœperunt innotescere; ut de Justiniano nihil dicam, cujus hic mentio fit aliquoties, et cujus imperium cœpit anno 527. Ego ut neminem hic accuso, sic nec puto mihi sequendum exemplum tale; et Leonis Allatii judicium laudo, qui Vaticanæ Bibliothecæ monumenta omnia notissima habens, alia quidem inde excerpsit Symmictis suis adjungenda; sed *Itinerarium S. Antonini martyris* nomen præferens, luce publica indignum censuit. Sic autem censuit, non tantum quia temporis non suo ascriptum, sed quia ipsum inveniebat, præ aliis similis argumenti Latinis scriptis, refertum tabellis plane anilibus, quas nobis satis erit asterisco * notare, ut animum advertat lector. His porro, qui paulo notiores habent locorum situm, quique alias legerunt itineraria sacra atque profana, considerandum relinquo, utrum in hac relatione inveniri possit verisimilis ratio itineris alicujus; ubi nihil ordinatum digestumque, ex more eorum qui prudenter et certo ductu peregrinantur; sed confusa omnia, velut si per somnium res agatur in mente, non autem corporeo motu super terram. *Antonini Placentini Itinerarium* simpliciter vocavi, ut neque errorem evidentem secutus videar, si scripsero *Martyrem*; neque prorsus a jam nota appellatione recedam, si omisso nomine *Antonini* vocavero *Anonymi Itinerarium*, respectu auctoris nomen suum non exprimentis. Nunc ipsum lege, et annotationes sub textu appositas. Ut vero etiam discernere valeas ea loca quæ hinc excerpta nobis objiciuntur, tanquam luculenta prætensæ antiquitatis documenta, placuit illa Italico caractere repræsentare.

* Martyr sæculo vi; sub cujus nomine incerta fide fertur, *Itinerarium de locis Terræ Sanctæ quæ perambulavit*, præmissum a Papebrochio *Actis Sanctorum*, tomo II Maii, Antuerpiæ 1680, in-fol., atque editum primum a Claudio Menardo. Audegavi sive Juliauagi 1681, in-4°.

ITINERARIUM.

(Ex ms. Códice Tornacensi.)

1. *Procedente beato Antonino martyre una cum A* collegis^a suis, ex eo quod civitatem Placentiam egressus est, in quibus locis peregrinatus est, ire vestigia Christi sequentes, et miracula sanctorum prophetarum pervidere cœperunt. Ita exeuntibus nobis de Constantinopoli pervenimus Cyprum^b in civitatem Constantiniam, in qua requiescit sanctus Epiphanius : civitas pulchra, deliciosa, ornata palmis dactylorum. Deinde venimus partibus Syriæ, in insulam Santaricus^c ad Tyrum. Tunc venimus Tholomaidam civitatem : millia sex in castra Samaritanorum^d milliario a Sugamia sub monte Carmelo. Super ipsa castra milliario semis, monasterium Elisæi prophetæ, ubi occurrit mulier, cujus filium suscitavit, in monte Carmelo. Ibi que est petra modica rotunda^e : quando exagitur sonat, quia solida est. Talis autem petræ illius [Supple virtus], ut si suspensa fuerit mulieri vel alicui animali, jactum^o nunquam faciet : et a civitate vi aut vii millia personat.

2. De Tholomaida maritima venimus in fines Galilææ, in civitatem quæ vocatur Neocæsarea^f : in qua adoravimus amulam et canistellum sanctæ Mariæ : in quo loco erat cathedra ubi sedebat quando ad eam angelus veniebat. Deinde millia tria venimus in Cana, ubi Dominus fuit ad nuptias : et accubavimus in ipso accubitu, ubi ego indignus parentum meorum nomina scripsi. Ex quibus hydræ duæ ibi sunt. Implevi aqua unam^g, et protuli ex ea vinum : et in humero plenam levavi. et obtuli ad altare, et ipso in fonte lavavimus pro benedictione.

^a Ms. Tornacense, *collega suo* ; sed patet ex contextu nam. 7 plures a scriptore inducti socios itineris ; ideo Ms. Vaticanum sequi hic malei.

^b Scivisse hic scriptor Constantinopolim et Cyprum pari intervallo distare ab Italia : et in Syriam quidem recta iturus præternavigandam Cyprum ; Constantinopolim vero illis non magis necessariam esse quam Bruxellæ sint ei qui Antverpiæ moratur, ut Gandavo Brugas perveniat ?

^c Nullam ad Tyrum insulam norunt geographi, ac ne alibi quidem, quæ vocetur *Santaricus* vel simili aliquo nomine.

^d Castra Samaritanorum æque ignotæ appellationis sunt. Sunam autem, hic Sugamia, unde mulier Sunamitis x milliaria horaria ut minimum distat Ptolemaide, nec modice abest a monte Carmelo, saltem ea parte qua prophetæ creduntur habitasse.

^e Nescio an jactus nomine aborsum intelligat : modicam concipi oportet, quæ suspendatur mulieri vel animali : sed causam portentosi sonitus reddi, quia solida est, tam est incongruum, quam si dicatur facile gestari, quia gravis : nam ut sonum reddat petra, cavam esse convenit, non solidam.

^f Neocæsarea Galilææ nulla est, sed in extrema Syriæ parte ad radices Tauri montis una, a finibus Galilææ plus quam c milliabus distans, sed nec Cæsaream Philippi, a Jordanem sitam in Galilæa, cogitare hic congrue possumus ; distat enim a Ptolemaide triplo longius quam Cana, ad quam tamen ducere hic supponitur.

^g Colitur sanctus Leontius celeberrimus martyr, Tripoli in Syria passus 18 Junii. Hinc facile est nomen urbis, quod exciderat, supplere ; non item fa-

3. Et inde venimus in partes Syriæ [et civitatem Tripolim], ubi requiescit sanctus Leontius : quæ quidem civitas tempore Justiniani imperatoris subversa est a terræmotu^h cum aliis civitatibus. Venimus inde Vibilumⁱ, quæ et ipsa civitas cum hominibus subversa est ; post in civitatem Tani, quæ et ipsa subversa est. Deinde venimus in civitatem splendidissimam Berytho, in qua nuper fuit studium litterarum^j, quæ civitas subversa fuit, dicente nobis episcopo civitatis, quia cogitata fuerunt personæ, exceptis peregrinis, quæ ibi perierant. Ipsa civitas posita est sub montana Libani.

4. A Berytho venimus Sidonem, quæ ex parte ruit ; et ipsa adheret Libano. Homines in ea pessimi. Illic currit fluvius Asclepius^k : et fons, unde surgit, stat. De Sidone venimus Sareptam : quæ civitas moesta et valde Christiana est : in qua est cœnaculum illud quod factum fuerat Elisæ, et lectus ubi recubuit, et abas marmoreus ubi vidua illa fermentavit : in quo loco multa offeruntur et multæ virtutes fiunt. Exeuntes de Sarepta venimus in civitatem Tyrum. A Tyro usque ad Sareptam continet millia vii^l. Tyros civitas homines habet potentes, vita pessima, tanta luxuria, quod dici non potest ; gynæcea publica, holosericum, et diversa genera telarum.

5. At vero de Tyro venimus in civitatem Nazareth, in qua sunt multæ virtutes. Ibi et pendet tomus in quo Dominus A B C^m habuit impositumⁿ : in qua est synagoga posita, et trabs ubi cum aliis se-

cile divinare quid scriptorem moverit, ut a Cana Galilææ, unde porro versus mare Galilææ et loca Christi prædicatione ac miraculis illustra ascendere mos ferebat peregrinorum, vel ad Nazareth ac montem Thabor deflectere ; non, inquam, apparet quid eum moverit ut a Cana slectat narrationem in Boream milliabus plus quam xxx, ad peritrandam Phœnicæ maritimam, a Tripoli usque Tyrum, quo primum appulerat.

^h Terræmotus horrendi anno Justiniani 27, Christi 553 meminit Baronius, additque ex Agathia, non solum Constantinopolim fœde comessam, sed et regiones Orientis et civitates solo æquatas, ut inter alias Berythum in Phœnicia.

ⁱ Biblum intelligo, media inter Tripolim et Berythum via ; sed Tanim nullam novi extra Ægyptum, nec reperio quidquam quod huic slectam in loca veteri geographia.

^j Cum studium litterarum legis pro academia, ago scis phrasim, credo, vix antiquiorem xi sæculo.

^k Nec Asclepium fluvium antiquitas novij : inter Sidonem autem et Tyrum Elephtherus decurrit, ex Libano defluens.

^l Licet Placentinus sit scriptor, qui proinde posset milliaria numerare æstimatione Italica, ut tria æquivalent uni leucæ horariæ, apparet tamen ex toto contextu eum numerare milliaria horaria, sicut etiam faciunt alij rerum in Terra Sancta gestarum scriptores.

^m Quid ergo de Christo Nazarethani querebant (Joan. vii) : Quomodo hic litteras scit, cum non didicerit ?

debat infantibus : quæ trabs ^a a Christianis agitatur et sublevatur ; Judæi vero eam nullo modo agitare possunt : sed nec permittit se foras tolli. Domus sancta, basilica est ; et multa sunt ibi beneficia de vestimentis ejus. In civitate vero tanta est gratia mulierum Hæbræarum, ut intra illam inter Hæbræas pulchriores non inveniantur : et hoc ^a a sancta Maria sibi concessum dicunt (nam et parentem suam dicunt eam), et dum nulla sit charitas Hæbræis erga Christianos, illæ sunt omni charitate plenæ. Provincia paradiso similis in tritico, in frugibus similis Ægypto ; sed præcellit in vine et oleo et pomis ac melle. Sed et milium extra naturam altum nimis, supra naturam hominis talea grossa ^a.

6. De Nazareth venimus in montem Thabor : qui mons exit in medio campestri, terra viva, tenens circuitum millia vi, ascensum millia iiii, sursum ad milliarium planum, in quo sunt tres ecclesiæ, ubi dictum est a discipulis : *Faciamus hic tria tabernacula*. In circuitu diversæ civitates quæ in libro Regum leguntur. De Thabor venimus ad mare Tiberiadis, in civitatem quæ alio tempore est appellata Samaria, nunc vero dicitur Neapolis ^b, in qua puteus est ex quo Dominus aquam a muliere Samaritana petiit ; et ibi basilica est sancti Joannis Baptistæ ; et ipse puteus est ante cancellos altaris ; et situla de qua dicitur Dominus bibisse, et multi ægri ibi veniunt et sanantur.

7. Deinde venimus in civitatem Tibertadem, in qua sunt thermæ salsæ. Hic aqua maris illius dulcis est, quod mare circuit millia viii. Deinde venimus in Capharnaum in domum beati Petri, quæ est in basilica. Inde venientes per castra, vel vicos, vel civitates, ad duos fontes venimus, scilicet Jor ^c et Dan, qui in unam effluunt, et vocitatur Jordanis. Parvus ingreditur mare, et pertransit totum maris pelagus usque ad litus maris. Revertentes post nos venimus ad locum ubi Jordanis egreditur mare. *Et in ipso loco transivimus Jordanem, et venimus in civitatem quæ vocatur Gaddera ^d quæ et Gabaon dicitur. In ista parte civitatis, milliario iii ab urbe, sunt aquæ calidæ, quæ appellantur thermæ Eliæ, ubi leprosi mundantur. Ibi est xenodochium, delicias de publico habens, et hora*

vespertina mundantur thermæ. Ante ipsum vero ellbanum grande est solium, quod dum impletum fuerit, omnia ostia clauduntur ; et per ostium mittuntur Intus luminaria et incensum ; et sedent in isto solio tota nocte : et dum soporati fuerint, videt ille qui mundatus est aliquam ^a visionem : et dum ipsam recitaverit, mundantur thermæ per septem dies. Ibi vero defunctus est collega noster Joannes de Placentia. Ipse fluvius calidus, qui Gaddera dicitur, descendit torrens et intrat Jordanem, et ex ipso ampliatur Jordanis est major fit.

8. Et tunc descendimus per Galilæam juxta Jordanem, transeuntes multas civitates quæ leguntur ; et venimus in civitatem metropolim Galilææ quæ vocatur Scythopolis ^e, in monte posita, ubi sanctus...., multas operatus est virtutes. *Deinde descendimus per alia loca Samariæ et Judææ in civitatem Sebastæam ^f, in qua requiescit Elisæus propheta. Descendentes per campestria, [per] civitates vel vicos Samaritanorum et plateas unde transivimus [vidimus] venientes Judæos post nos cum paleis, vestigia nostra ^a incendentes, tanta est illorum execratio ^g. Utique Christianis quidem responsum faciunt : at cavent, quod ab illis emere vis, non tangas priusquam pretium des : quod si tetigeris, et non comparaveris ^h mox scandalizabuntur. Nam foris in vico habent cum domo ^h posita ⁱ quod ipsum faciunt responsum. Nummos de manu tua non accipient, ^a sed tu in aquam projicies eos ; et denuntiant tibi quod [non] ingrediaris. Tu vero noli expuere ; si autem expueris, scandalizabuntur. Sero autem purificant se in aqua : et sic ingrediuntur in vicum aut in civitatem.*

9. Deinde venimus in locum ubi Dominus de quinque panibus et duobus piscibus quinque hominum millia satiavit, extra mulieres et parvulos : extensa campania, oliveta et palmeta. *Inde venimus ad locum ubi baptizatus est Dominus. In illo loco filii Israel transiverunt Jordanem, et filii prophetarum perdidit securim ; et ex ipso loco Elias assumptus est in cælum. Ibi que mons Hermon ⁱ medicus, qui legitur in Psalmo. Ad pedes montis ipsius ascendit de fluvio mbes, et hora prima oriente sole Hierosolyman venit ^a suæ*

^a Id est hominis proceri : talea autem pro longitudine, vox est accepta ex vernacula Itatorum lingua *taglia*, Franciis *taille*.

^b Samaria urbs mediterranea, distat a mari Tiberiadis duplo longius quam ipse mons Thabor : neque hæc, sed vicina civitas Sichar postea dicta est Neapolis. Cum ergo Joannis iv dicitur : *Venit Jesus ad civitatem Samariæ quæ dicitur Sichar*, accipitur Samaria, non pro ipsa civitate, sed pro toto eo territorio, cujus caput erat Samaria.

^c Ut ad hos fontes veniretur, remetienda erat tota fere Galilæa superior, per spatium horarum circiter 20.

^d Gadaram prope lacum Genezareth novi : Gabaon unicum sacræ Litteræ nominant in tribu Benjamin prope Jerusalem, longe a dicto lacu.

^e Quinque ut summum horarum iter est Gadara Scythopolim, proinde in tam brevi spatio non potuit quis multas urbes transisse.

^f Ut Sebastæam ; id est Samariam veniatur, nec unus quidem Judæus locus attingendus est ; ad hanc autem primum venit, post emensam totam regionem Samaritanorum.

^g Videtur supponere auctor quod totam regionem jam dictam Judæi tenerent, et quidem jam scrupulosi contra Christianos, ut sequitur.

^h Comparare, Italis proprio idiotismo, *emere*, vulgo *comprare*, unde *compra*, emptio.

ⁱ Edipo eget hic locus. Suspicio indicari forum rerum venalium, extra vicum positum pro Christianis emere volentibus, ubi illis responsum faciunt Judæi, ne eorum ingressu immundæ fiant habitationes suæ, sed quis talia unquam Judæis afflixit ?

^j Non ad Jordanem est mons Hermon ; sed alius major in Cœlesyria, continuatus cum Libano ; alius minor in Galilæa, ad torrentem Cisson, haud longe a Thaboræ monte trans torrentem posito.

per basilicam sanctæ Mariæ ad sanctam Sophiam ^a, quæ fuit prætorium ubi auditus est Dominus. Super his locis descendit ^{*} ros sicut pluvia, et colligunt eum medici; et in ipso coquuntur omnes confectiones per xenodochia: nam multi languores sanantur ibi, ubi cadit ipse ros. Ipse est ros de quo canitur: *sicut ros Hermon qui descendit in Sion.* ^b In ipsa ripa est fons ubi baptizavit sanctus Joannes. Inde usque ad Jordanem millia duo. In ipsa valle inventus est Elias, quando corvus ^b ei deferebat panem et carnes. In circumitu autem vallis ipsius multitudo eremitarum.

10. Et ibi prope est civitas quæ vocatur Salamiada ^c, ubi remanserunt duæ et semis tribus Israel, priusquam transirent Jordanem: in quo loco sunt thermæ ex se lavantes, ^{*} quæ vocantur Thermæ Moysis: ubi etiam leprosi mundantur, et ibi est dulcissimus aquæ fons, cui bibitur pro catarrho, et multos sanat languores. Non longe a mari. Salinarum, ad quod Jordanis ingreditur. Subtus est Gomorrha et Sodoma, ad cujus litus bitumen et sulphur colligitur: in quo mari, mense Julio et Augusto et usque ad medium Septembris, tota die jacent leprosi ^{*} et ad vesperum lavantur in ipsis thermis: et aliquoties. Dominus, quem vult, mundat: nam in generalitate est aliqua primitia. In quo mari nihil vivificatur, nec ligna ibi natant, nec palæ, neque homo; sed quidquid ibi projectum fuerit, in profundum demergitur. De Jordane usque ad locum in quo Moyses de corpore exivit, sunt millia viii. Exinde a Segor, in quibus loca sunt multi eremitæ. Vidimus ibi et monumentum Absalon ^d filii David.

11. Venimus (sic) Theophania juxta Jordanem: et ibi sunt mirabilia, ubi baptizatus est Dominus, in ipsa nocte: et ibi tumultus cancellis circumdatur: et in loco ubi redundat aqua in alveum suum, posita est crux lignea. Itur in aquam ex utraque parte marmoris. In vigilia Theophaniæ grandes sunt vigiliæ: populus infinitus; et quarta aut quinta vice gallo cantante sunt vigiliæ. Completis matutinis primo diluculo surgentes, procedunt ministri sub divo et diaconi, tenentes sacerdotem. Ter descendit sacerdos in fluvium; et hora qua cœperit benedicere aquam, mox Jordanis ^{*} cum magno rugitu revertitur post se, et stat aqua superior in se usque duum baptismus.

^a De sancta Sophia Constantinopolitana forte inaudiverat aliquid scriptor, quod inde Hierosolymam transtulit.

^b Integri diei itinere locus baptismi distat a torrente Carith. Est tamen verisimile satis; ad locum memoria absconditi quondam ibi Eliæ celebrem aliquando habitasse eremitas. An etiam quod Elias, usque adeo tunc abductus a notitia hominum, ut necesse habuerit a corvis pasci, eos ibi collegerit, volens post se relinquere monasticæ vitæ successores, ut dicitur in libro de Instit. monachorum? Credat hoc qui potest credere Græcum esse auctorem, qui in voce Carith mysticam hanc significationem reperit, quod Elias sedit in torrente Carith, qui est contra Jordanem: quis in Carith, id est, in Dei charitate, eum dividente a Jordane, id est a peccatorum descensione, ex tunc semper existit.

^c Totam regionem secundum Jordanem, quam longe fluit a suis fontibus usque ad mare Mortuum,

A perficitur; inferior vero fugit in mare, dicente Psalmista: *Mare vidit et fugit, Jordanis conversus est retrorsum.* Tunc omnes Alexandrini habent ibi ^{*} naves ^e suas cum hominibus, habentes calathos plenos aromatibus et balsamo: et hora qua benedixerunt fontem, antequam incipiant baptizare, fundunt illos calathos in fluvium et tollunt aquam benedictam, et exinde faciunt aquam aspersionis in suis navibus, antequam exeant ad navigandum. Baptismo completo, omnes in fluvium pro benedictione descendant, induti sindones; et alias multas sindones [intingunt aquæ], quas sibi ad sepulturas servant. Post hæc omnia perfecta, statim aqua in proprio revertitur alveo: nam unde surgit Jordanis a mare Tiberiadis usque ad mare Sabinarum sunt millia cxxx ^f.

B 12. In ipsa vero ripa Jordanis est spelunca, in qua sunt septem cellulæ cum septem puellis, ^{*} quæ ibi infantulæ mittuntur: et cum aliqua ex eis mortua fuerit, in ipsa cellula sepelitur; et alia cellula inciditur, et alia ibi mittitur puella ut numerus stet; et habent foris qui eis cibaria præparent. In quo loco cum magno timore ingressi sumus ad orationem: nullius ibi faciem vidimus. In ipso loco dicitur esse sudarium quod fuit super caput Jesu. *Non multum longe a Jordane, ubi baptizatus est Dominus, est monasterium sancti Joannis valde magnum, in quo sunt xenodochia duo.* In ista vero... illa ripa Jordanis invenimus serpentes de quibus theriaca conficitur. Inde venimus ad Jordanem.

C 13. De Jordane usque ad Jericho millia vi. Jericho autem in oculis hominum ita videtur esse ut paradus, a terræmotu muri diruti; domus Raab restat, et est xenodochium, sed et cubiculum, de quæ exploratores deposuit, oratorium est sanctæ Mariæ. Lapides vero illi quos levaverunt filii Israel de Jordane, non longe a civitate Jericho positi sunt in basilica post altare; et ante basilicam est campus qui dicitur Ager Domini: ^{*} in quo Dominus manu propria seminavit, ferens satum tritici tria modia qui et colligitur, et nunquam seritur, sed ex se profert semen. Colligitur a mense Februario, et inde communicatur in Pascha. Cum collectum fuerit, aratur, et iterum cum reliquis messibus colligitur.

14. At vero fons aquæ quem indulcavit Elisæus

D occupaverunt tribus Ruben et Gad cum dimidia tribu Manasse, sed nusquam leguntur invenisse civitatem Salamiada: verum Antonini imperatoris Itinerarium Salaminiadum habet procul inde, inter Ocoram et Emissam Cœlesyriæ urbes.

^d Econtra ex lib. II Regum, cap. 48, scimus pugnam inter exercitus David et Absalon commissam esse in saltu Ephraim in Galaaditide, haud longe a mari Tiberiadis, ibique occisum, et sub acervo lapidum sepultum Absalonem esse.

^e Diceret mare Mediterraneum, per quod Alexandrini navigantes stationem capiunt in aliquo Palestinæ portu, puta Joppe, confundi a scriptore cum mari Mortuo, nullam cum altero communicationem habente; adeo ut impossibile sit Alexandrinorum naves ascendere ad locum baptismi dominici.

^f Abundat hic numerus centenarius, nam xxx sufficere reipsa patet.

propheta, irrigat omnem Jericho, ubi nascitur vinum A *potens quod febricitantibus datur.* Ibi nascitur dactylum ^a de libra : ex quibus mecum adduxi in provinciam, et dedi unum domino Paterio Tributio patricio. Ibi nascitur cedrus de cubitis quadraginta, et virga fasioli duos pedes longa. Ibi est vitis unde in Ascensione Domini plenæ cistæ racemis in monte Oliveti venales, et in die Pentecoste mixtim exinde plena calatha proponuntur.

15. Exeuntes de Jericho venimus contra Hierosolyam. Non longe a Jericho est illa arbor ubi Zachæus ascendit ut videret Dominum : quæ arbor infra oratorium inclusa est, et per tectum desuper sicca videtur. Igitur exeuntes de Jericho, venimus contra occidentalem ^b in sinistra manu : et intravimus villas Sodomæ et Gomorrhæ : super quam B provinciam semper ascendit nubes cum odore sulphureo. Quod dicunt homines de uxore Loth, et quod lingendo ab animalibus minuatur, mendacium est : sed stat in statu suo in quo fuit.

16. Ascendentes de montanis Hierosolymorum Barrideum ^c, indeque revertentes ad sinistram ad oppida montis Oliveti, venimus in Bethaniam ad monumentum Lazari, respicientes valles illas et perambulantes monasteria multa et mirabiliorum loca, vidimus clausam multitudinem in monte virorum et mulierum. *Et rursus in monte unde Dominus ascendit ad Patrem, ubi et judicare veniet, vidimus monasteria copiosa et cellulam ubi inclusa fuit vel jacet in corpore sancta Pelagia,* et in ipso monte jacet Jacobus Zebedæi, et Cleophas et multa sanctorum corpora. C

17. Descendentes de monte Oliveti venimus in villam Gethzemani, in loco ubi traditus est Dominus : in quo sunt tria accubita, in quibus ille accubuit, et nos pro benedictione accubuimus : et in ipsa est domus sanctæ Mariæ, de qua eam dicunt ad cælos fuisse sublatam. Et in ipsa valle Gethzemani ibidem vocatur vallis Josaphat. In dextera portæ est olivetum et ficulnea in qua se Judas laqueo suspendit, hoc est ad portam Jerusalem, cujus talea stat munita perticis. Portam civitatis (quæ cohæret portæ Speciosæ, quæ fuit templi, cujus liminare et tabulatio sanct) inclinanter proni in terram ingressi sumus in sanctam civitatem, in qua adoravimus Domini monumentum.

18. Ipsum monumentum, in quo corpus Domini positum fuit, in naturalem excisum est petram. Lucernæ hydria quæ illo tempore ad caput ejus posita fuerat, ibidem ardet diu noctuque : ex qua benedictionem tulimus, et recomposuimus eam. In quo monumento de foris mittitur terra, et ingredientibus benedictionem tollunt. Lapis vero unde clausum fuit monumentum ipsum, est ante illud monumen-

tum. Color vero petræ, quæ excisa est de Golgotha non dignoscitur : nam petra ipsa ornata est auro et gemmis ; et postmodum de ipsa petra factum est altare, in loco ubi crucifixus est Dominus. Petra vero monumenti velut molaris est, et infinite ornata : virgis ferreis pendent brachialia, dextrocheria, murenæ, monilia, annuli capitulares, cingella, baltei, coronæ, imperium ex auro vel gemmis, et ornamenta plurima. Et ipsum monumentum in modum ecclesiæ coopertum ex argento : et ante monumentum altare positum.

19. A monumento usque Golgotha sunt gressus octoginta. Ab una parte ascenditur per gradus, unde Dominus ascendit ad crucifigendum. Nam in loco ubi fuit crucifixus, apparet cruor sanguinis. Et in ipso latere petræ est altare patriarchæ Abraham, in quo ibat offerre Isaac, quando tentavit eum Dominus. Ibi et Melchisedech obtulit sacrificium Abrahæ ; quando revertebatur cum victoria a cæde ^d Amalech. Tunc ibidem dedit ei Abraham omnem decimationem in hostias. Juxta ipsum altare est crypta, ubi ponis aurem, et audis flumina aquarum ; et jactas ^e pomum aut aliud quod natare potest, et vadis ad Siloa fontem, ubi illud recipies. Intra Siloa et Golgotha credo est milliarium : nam Hierosolymæ aquam vivam non habet, præter in Siloa fonte.

20. De Golgotha usque ubi inventa est crux sunt gressus L. In basilica Constantini cohærente circæ monumentum vel Golgotha, in atrio ipsius basilicæ, est cubiculum ubi lignum crucis reconditum est ; quam adoravimus et osculavimus. Nam et titulum, qui super caput ejus positus fuerat, in quo scriptum est *Jesus Nazarenus Rex Judæorum*, tenui in manu et osculatus sum. Lignum crucis de nucæ est : procedente vero sancta cruce de cubiculo suo apparet ^f stellæ in cælo, et venit super locum ubi crux residet, et dum adoratur crux, stat super eam stella. Et afferitur oleum ad benedicendum ampullis onychinis. Hora vero qua tetigerit lignum crucis ampullas ^g, mox ebullit foras. Revertente cruce in locum suum, et stella pariter revertitur, et post reclusam crucem non apparet stella. Etiam ibi est canna et spongia de quibus legitur in Evangelio, cum qua spongia aquam bibimus : et calix onychinus quem benedixit Dominus in cæna, et aliæ multæ virtutes. Species beatæ D Mariæ in superiori loco, et zona ipsius, et ligamentum quo in capite utebatur : et ibi sunt septem cathedræ marmoreæ seniorum.

21. Inde ascendimus in turrin David, ubi decantavit Psalterium. Magna est valde : in singulis concanaculis, quæ quadrangula, turris est ; et opus sculptum, non habens tectum, in qua Christiani pro devotione ascendunt ad mansionem ; et circa medium noctis spatium surgentes, audiunt voces ^h murmu-

Sanctæ scriptoribus.

^d Abraham non percussit Amalec, sed Saul : victoria autem a qua revertebatur Abraham relata fuit de quinque regibus qui victo rege Sodomorum et sociis ejus nepotem Loth captivum ducebant.

^a Si sensus est dactylos qui ibi nascuntur unius libræ singulos esse, cæteris fabellis eos annumeres licet.

^b Imo ad meridionalem plagam respectu Jericho sitæ fuerunt Sodoma et Gomorrha.

^c Barrideum, nomen hæcenus ignotum Terræ

rantium deorsum in valle Josaphat, ad loca quæ respiciunt contra Sodomam et Gomorrham.

22. Deinde venimus in basilicam Sion, ubi sunt mirabilia multa: inter quæ est quod legitur de lapide angulari, qui reprobatus est ab ædificantibus. Domino enim ingrediente in ipsam ecclesiam, quæ fuit domus sancti Jacobi, invenit lapidem * deformem, in medio jacentem; tenuitque eum, et posuit in angulo. Quem tenens levans et ponens aurem in ipso angulo *, et sonat in auribus tuis quasi murmuratio multorum hominum. In ipsa Ecclesia est columna, in qua tale est signum, ut dum eam quidam amplexus fuisset, in ipsa ei pectus adhæsit et apparent in ea palmæ et digiti; ita ut inde per singulos languores tollatur, et qui circa collum habent, sanantur. In ipsa columna est cornu illud de quo reges ungebantur, unde et David in regno unctus est. Ibi est corona spinea de qua Dominus coronatus est, et lancea de qua in latere percussus est, et lapides multi, cum quibus fuit lapidatus Stephanus. Ibi columna in qua posita fuit crux beati Petri, ubi crucifixus est Romæ; ibi et calix in quo post resurrectionem Domini missas celebrarunt apostoli; et multa alia mirabilia quæ non recolo. *Ibi est monasterium puellarum*: et ibi vidi testam hominis inclusam in loculo aureo ornato gemmis: quam dicunt esse caput martyris Theodotæ ^a in qua multi aquam pro benedictione bibunt, et ego bibi.

23. De Sion usque basilicam sanctæ Mariæ, ibi est congregatio magna monachorum ac mulierum mensæ innumerabiles, lecta languentium plus quinque millia *, ^C ad minus tria. Et oravimus in prætorio ubi auditus est Dominus; et in eo basilica sanctæ Sophiæ. Ante ruinas templi Salomonis sub platea aqua decurrit a fonte Siloe. Secus porticum Salomonis in ipsa basilica est sedes in qua sedit Pilatus, quando audit Dominum. Petra est quadrangula in qua reus levabatur, ut ab omnibus audiretur et videretur. In ea levatus est Dominus, quando auditus est a Pilato, ibique illius remansit imago, pedem habens modicum, pulchrum, subtilem. Natura communis, pulchra facies, capillo subanulato, manus formosa, digitis longi, quantum imago designat, quæ illo vivente et pedibus ambulante * picta est, et posita in ipso prætorio. Etiam de ipsa petra multæ fiunt virtutes: tollebant mensuram de ipso vestigio, ligant per singulos languores et sanantur. Et ipsa porta ornata est ex auro et argento.

24. Inde venimus ad aram ubi fuit antiquitas porta civitatis: in ipso loco sunt aquæ putridæ, in quas missus est Jeremias propheta. Ab arca illo descendentibus nobis ad fontem Siloa per gradus multos,

* Variæ variis diebus Theodotæ martyres coluntur a Græcis, nec facile est divinare utrum harum aliquam vel aliam diversam intelligat auctor.

^b Nullam hoc nomine uxorem habuit Justinianus, nec Theodora, quam habuit, Hierosolymas unquam venit; sed intelligenda esset Eudocia, uxor Theodosii junioris, de cujus in Terra Sancta rebus gestis et ædificiis sacris licet multa legere apud antiquos;

est ibi basilica volubilis, de sub qua surgit Siloa, clausura cancellorum; in quibus pro benedictione in uno lavantur viri, in altero vero mulieres: in quibus aquis multa ostenduntur, imo et leprosi mundantur. Et ante atrium est piscina grandis, manu hominum munita, in qua lavatur populus assidue solis certis horis: nam ille fons irrigat aquas multas, quæ descendunt per vallem Josaphat, quæ et Gethzemani, et ingrediuntur in Jordane fluvio, ubi Jordanis deficit in mare Salinarum, subtus Sodomam et Gomorrham.

25. Ipse fons Siloæ infra civitatem inclusus est, quia Eudoxia ^b uxor Justiniani imperatoris addidit muros in civitate Jerusalem, et ipsa munivit sepulcrum et basilicam beati Stephani, et ipsa suum habet sepulcrum juxta sepulcrum beati Stephani; et infra sepulcrum sunt gressus xxvi, et beatus Stephanus requiescit foris portam sagittæ jactu, unaque modo porta ex nomine ipsius martyris vocatur, et est ad viam quæ respicit ad Occidentem, quæ descendit ad Joppem et Cæsaream Palæstinæ vel Diospolis civitatem, quæ antiquitus dicebatur Azotus ^c, in qua requiescit sanctus Georgius martyr. In ipsa via, non longe astat columna marmorea, in qua Dominus prius ducebatur ad flagellandum: quæ ^d fugiens levata est ad nubes, et deposita est in ipso loco; et in tantum verum cognoscitur esse, quia non habet basim ubi debet esse fundata, sed sic stat super terram et agitur. In ejus summitate Crux ferrea posita est. Et rursus per scalam ascenditur, et fiunt ibi luminaria et incensum, et demoniaci mundantur: nam et in ipsa provincia est beatus martyr Georgius.

26. Itaque exeuntes ex Siloæ fonte, venimus in agrum qui comparatus est pretio sanguinis Domini, qui vocatur *Haceldama*, id est *Ager sanguinis*, in quo sepeliuntur omnes peregrini. Et intra ipsa sepulcra sunt cellulæ servorum Dei, ubi fiunt multæ virtutes: et per loca infra ipsa sepulcra sunt vinæ et poma.

27. Revertentes in civitatem, venimus ad piscinam natatoriam, quæ quinque porticus habet, et in una earum est basilica sanctæ Mariæ, ubi multæ fiunt virtutes. Ipsa vero piscina modo jactata est in stercore, et ibi lavantur omnia quæ necessaria sunt. Vidimus et in uno angulo catenam ferream *, cum qua se illaqueavit infelix Judas. Iterum exeuntes ad portam majorem, venimus ad locum in quo requiescit beatus Ysittus ^d: ibique erogantur panes pauperibus, quos deputavit beata Helena.

28. Via quæ ducit ad Bethleem miliario tertio ab Jerusalem; jacet Rachel, uxor Jacob, mater aditæ

ut et hoc, quod mortuo conjugè eodem reversa, sepulta sit in ecclesia sancti Stephani.

^c Ast diversissimæ civitates sunt Diospolis (alias *Lidda* ac *Ramula*) et Azotus; hæc enim ad mare sita est in finibus Dan ad meridiem, illa vero in ejusdem tribus finibus Borealis mediterranea.

^d Neque Ysittum, neque Hesyrium sanctum aliquem novi de quo hic locus possit intelligi.

Joseph et Benjamin, quæ requiescit in finibus Rama. A pluvia descendit, postquam David eos malefexit; et in medio loco in media via aqua surgit, habens quasi sextarios septem, unde omnes complent satietatem bibendi, et nec augetur nec minuitur, et est suavis ad bibendum; et dicunt quod fugiens beata Maria in Ægyptum, sederit ibi cum puero, et sitiens oravit, et continuo aqua emanavit; et ipso loco modo ecclesia constructa est.

29. Inde usque Bethleem milliaria III. Et Bethleem est locus splendidissimus, servi Dei multi. Ibi est spelunca ubi natus est Dominus, et præsepium ex auro et argento ornatum, et jugiter ibi fiunt luminaria, os vero speluncæ augustum. Hieronymus presbyter, in loquendo peritus, in Interpretatione clarus, inter cunctos relator conspicuus, in ipsius ore spelunca petram sculpsit, et ob devotionem Salvatoris ibidem sibi monumentum fecit. Milliario semis de Bethleem in suburbio David, jacet David: sed et infantes quos occidit Herodes, ipso in loco habent sepulchra, et videntur eorum sancta ossa. Ante Bethleem est monasterium muro cinctum, in quo multitudo est monachorum.

30. De Bethleem usque ad Ilicem Mambre sunt millia XXIII^a; in quo loco requiescunt Abraham, Isaac, et Jacob, et Sara, et simul ossa Joseph; et basilica ædificata est. In quadriportico atrium in medio discoopertum; et per medium cancellorum ex uno latere intrant Christiani, ex alio Judæi, facientes incensa multa; nam depositio David et Jacob^b in terra illa, die primo post Natale Domini devotissime ab omnibus celebratur, ita ut ex omni terra, Judæorum conveniat innumerabilis multitudo, incensa ferentes vel luminaria, et dantes munera ac servientes ibidem. Iterum revertentes in Jerusalem, descendimus per viam quæ vadit ad Gazam et Ascalon millia XX.

31. De Jerusalem venimus in montem Gelboe, ubi occidit David gigantem Goliath^c, et ubi mortuus est Saul et filius ejus Jonathas. Jacet ibi Goliath in media via, ligneum habens ad caput acervum, et super eum congeries magna petrarum, ita ut a XX millibus non possis invenire lapidem quem movere possis, quia usus est talis. Quoties quis ibi transit, ternos lapides secum defert, et eos ibi projicit; sed et nos similiter fecimus. In ipsos montes nec ros nec

nocturnis horis secreto videntur ibi volvi immundi spiritus, tanquam vellera lanæ vel undæ maris.

32. Deinde viantes ad latus, venimus in civitatem quæ dicitur Heliopolis^d, in loco ubi Sampson fortissimus cum maxilla asini mille occidit viros, ex qua maxilla ipso orante aqua profluxit, qui fons usque in hodiernum diem loca illa irrigat: nam in loco ubi surgit, fuimus. Deinde venimus inter templum et altare ubi occisus est Zacharias, et ubi requiescit. Inde venimus ad locum ubi Isaias propheta de lignea serra secatus est. Et ipse jacet ibi sub quercu Rogel juxta aquarum decursum; et ipsa serra pro testimonio posita est ad sanctum Zachariam. Et inde venimus ad locum ubi Abacuc propheta prandium ferebat messoribus, quoad eum angelus per verticem tenens, duxit in locum ubi Daniel inter leones orabat. Et ibi surgit fons ubi Philippus baptizavit Eunuchum. In ipsis sunt putei quos foderunt Abraham et Isaac, et appellarunt Calumniam.

33. Inde ingressi sumus Ascalon. Ibidem est puteus Pacis, in modum theatri factus, in quo usque ad aquam descenditur per gradus; ubi requiescunt tres fratres martyres^e. Propria quidem habent nomina, sed vulgariter Ægyptii vocantur. Milliario a civitate, Herapia est, civitas Maxoni Ascalonitæ. Inde venimus in civitatem Axomates, in qua requiescit sanctus Victor martyr^f. De Mazona venimus usque Gazam milliarium: Gaza autem civitas splendida, deliciosa, homines honestissimi, omni liberalitate decori, amatores peregrinorum. Inde milliario secundo requiescit sanctus Hilarion^g.

34. Inde venimus in civitatem Dunaan^h, in caput eremi quæ vadit ad Sina montem: in qua ex relatione episcopi ipsius civitatis, unum audivimus miraculum, quod silere non oportet. Puella quædam nobilissima nomine Maria, cum nupta fuisset, ipsa nocte nuptus sui mortuus est sponsus ejus; ipsaque hanc rem patienter portavit, et infra septimanam omnia sua distribuit pauperibus. Celebrato die septimo, nocte ipsa veste sponsi sublata, inventa non est: de qua dictum est nobis quia esset in eremo trans Jordanem, inter calameta vel palmeta ante nos in finibus Segor, in mari Salinarum: in quibus locis invenimus monasteria XV vel XVII puellarum,

^a Expunctis XX, sufficere reliquisse III.

^b De David ex Menæis constat. Jacob una cum cæteris progenitoribus Christi festum habet Dominica ante Natalem Domini, sicut ad Ephemerides Græcomoscas docui.

^c Lib. I Regum, cap. XVII, Goliathi cædem describit, factam in valle Terebinthi, ubi castrametatus erat Saul contra Philistæos, habentes castra sua inter Sochet Judæ et Azeca in finibus Domini, quæ omnia loca sunt media via inter Jerusalem et Joppe, a montibus Gelboe, procul inde ad Euroboream sitis, plus quam XX leucis.

^d A valle Terebinthi usque ad civitatem solis, cui propinquus est fons Sampsonis, X circiter leucæ extenduntur versus meridiem, et hinc cætera satis commode sequuntur, nisi quod iterum auctor recurrit Hierosolymam, propter Zachariam et Isaiam.

^e Menæa ad 6 Aprilis meminerunt duorum martyrum Ascalone passorum, post factam memoriam sanctæ Platonidis, quam Baronius in hodierno Romano pro viro accipiens, duobus Ascalonitis martyribus junxit.

^f Neque Victorem martyrem, qui huc spectare possit, ullum novi; neque Herapiam, Axomatem, Mazonam civitates; nisi forte ultima est Majuma, quæ Gazæ emporium nominatur a sancto Hieronymo in Vita Hilarionis.

^g Sancti Hilarionis monasterium septimo a Majuma milliario, id est duabus ac semileucis, idem Hieronymus constituit, cui certior fides adhibenda.

^h Dunaan urbs, et quidem episcopalis, in tota sacra ac profana geographia nulla est; uti nec Be-latia aliqua, ad introitum eremi, capite seq. nominata.

quæ Christiani populabant; quæ habebant asellum qui eis cibaria deferebat, et nutriebant leonem terribilem ad videndum. Cumque appropinquassemus cellulæ, omnia animalia quæ erant nobiscum * a rugitu illius minxerunt, et in terram corruerunt; et dicebatur nobis quod ipsum asellum leo ipse gubernaret in pascuis: quem offerebant nobis pro centum solidis. Sed Pater Antoninus suscipere noluit, sed misit in Jerusalem cito, et adduxit eis ternas tunicas et oleum ad luminaria, et legumina multa. Et ipsæ nobis dixerunt de virtutibus Mariæ, cujus superius mentionem fecimus, quæ ambulaverat in Hierosolyma, sola portans legumina, sportellas plenas et tunicas; quas ei cupiebant auferre; sed nullus eam invenire potuit a attamen de iis quæ secum duxit de eremo nihil reportavit revertens. Cujus afflictionem vel ploratum nulla ratione consolari potuimus; sed tantum sæpius dicebat flens: Væ mihi miseræ! cujus causa me dico Christianam?

35. Proficiscentes de Eulatia introivimus eremum milliario xx, in quo est castrum ubi est xenodochium sancti Gregorii, in quo habent transeuntes vel eremitæ refugium vel stipendia. Inde intrantes interiorerem eremum, venimus ad locum de quo dicitur in psalmo, *Terra fructiferam in salsugine* (id est, in amaritudine), *animalia habitantium in ea*. Et ibi vidimus homines rasos, fugientes cum camelis. Nam et in Hierosolyma vidimus homines ex Æthiopia habentes fissas nares * et aures, caligulas calceati, et per digitos in pedes annulos missos. Interrogavimus quare sic, et dixerunt: quia Trajanus b imperator si-

gnum hoc nobis reliquit.

36. Ambulantes per eremum dies vi, camelis nobis aquam portantibus, sextarium mane et sextarium vespere dabatur per hominem quotidie: amarescente aqua in utribus per modum fellis, mittebatur in eam * arenam, et dulcorabatur. Familiæ autem Saracenorum et uxores eorum venientes de eremo... in via sedentes deposita sarcina, petebant panes a transeuntibus; et veniebant viri earum de interiori parte eremi, adducebantque utres cum aqua frigida, et accipiebant sibi panes, et adducebant restes cum radicibus, quarum odor suavissimus super aromata, et dies festos suos celebrabant. Populus autem qui per majorem eremum ingrediebatur ad explorandum numero xii * millia dc.

37. *Perambulantes eremum octavo die venimus ad montem Domini Horeb; et inde moventes ut ascenderemus montem Sina, ecce multitudo monachorum eremitarum cum crucibus psallentes obviaverunt nobis, et prostrati in terram adoraverunt: simili modo et nos*

* Nullum commodum sensum ex ultima hujus capitis parte hactenus elicere potui conjectando; nec magni refert, quia talis Maria nusquam inter sanctas nota est.

b Nihil juris Trajano in Æthiopes fuit, neque bellum cum iis: scissæ igitur ejus jussu aures et nares Æthiopum pro fabula haberi debent.

c Quid si pro *Bessa* lingua, legas *Persam* seu *Persicam*? Nam Bessi, exiguus olim in Thracia po-

fecimus, et lacrymavimus. Tunc introduzerunt nos in vallem inter Horeb et Sina, ad cujus montis pedes est fons ubi Moyses adagnabat oves, quando vidit rubrum ardentem. Qui fons est inclusus infra monasterium, in quo sunt tres abbates scientes linguas, id est Græcam, Latinam, Syram, Ægyptiacam * et Bessam. Inde venimus ad speluncam ubi absconditus fuit Elias propheta, quando fugit Jezebel mulierem perfidam. Ante ipsam speluncam surgit fons qui irrigat ipsum montem. Inde ascendimus summum cacumen montis, in quo est oratorium modicum, habens longitudinem sex pedum, similiter et latitudinem, in quo manere nullus præsumit; sed orto jam die ascendunt monachi de supradicto monasterio, et celebrant ibi officium: in quo loco pro devotione multi tondent capillos suos et barbam; nam et ego totondi ibi barbam meam.

38. Mons vero Sina petrosus est, raro habet terram, et in circuitu ejus cellulæ multæ servorum De similiter et in Horeb, et in parte illius montis habet Saraceni idolum * suum marmoreum positum, candidum tanquam nivem. Ibi et permanet sacerdos eorum ipsorum indutus dalmatica et pallio lino. Quando venit tempus festivitatis eorum, percurrente luna antequam egrediatur a festo ipsorum, incipit marmor illud mutare colorem; et quando cœperunt adorare idolum, fit marmor illud nigrum tanquam pix; completo tempore festivitatis eorum, revertitur iterum in pristinum colorem, unde valde miransum.

39. Inter Sina et Horeb est vallis in qua certis temporibus ros de cœlo [cadit], quem manna appellant. Et coagulatur, et fit tanquam granum masticis; et habent inde plena dolia, et dant aliis pro benedictione, et nobis dederunt sextarios quinque: ex quo et perdit bibunt, et nobis dederunt bibere. Nam et in ipsis montibus leo et pardus *, capræ et bordones simul pascunt: et ex eis nullus læditur a leone, propter eremi vastitatem. Et quia jam se complebant dies festi Ismaelitarum, præco exiit ut nullus subsisteret per eremum, per quam ingressi sumus; [sed] alii per Ægyptum, alii per Arabiam revertentur in civitatem sanctam.

40. De monte Sina usque in Arabiæ civitatem quæ vocatur Abela d, sunt mansiones vii; in Abela autem descendentes naves de India cum diversis armamentibus, visum est nobis per Ægyptum reverti. Et venimus in civitatem in qua pugnavit Moyses cum Amalech, ubi est oratorium, cujus altare positum est super lapides illos quos posuerunt Moyses orante. In loco ipso est civitas munita de lateribus, locus sterilis valde propter aquas. Ibi occurrerunt nobis mulie-

pulus, et eo quo hæc composita sunt ævo sub tali nomine non amplius notus, non videntur huc potuisse irrepere per aliquem ipsius auctoris errorem.

d Deberet hæc civitas Abela concipi ad mare Rubrum, haud longe a Meca; sed nec ibi nec alibi in tota Arabia nomen istud apud geographos veteres novosque reperitur: bene autem in Madianitide et ad lacum Genezareth, vel Abila in Cœlesyria, unde Abilina Tetrarchia nomen sumpsit.

res cum infantibus, palmas in manibus portantes, et **A** ampullas cum rafano oleo, [quæ] prostratæ pedibus nostris ungebant plantas nostras et capita nostra, lingua *Ægyptiaca* psallentes antiphonam : « Benedicti vos a Domino, et benedictus adventus vester, Hosanna in excelsis. » Ipsa est terra Madian, et ipsi habitantes in ea civitate. Dicitur autem quia ex familia Jethro, soceri Moysis, descendunt **LVIII** ^a condomæ, militantes in publico cum uxoribus suis, annonam et vestes accipientes ex *Ægypto*.

41. De quibus locis venimus Magdalo ^b et Sochot et ad **LXX** palmas et ad **XII** fontes; et applicuimus ibi per duos dies, fatigati per tantum laborem et eremi vastitatem. In quo loco est castellum modicum quod vocatur ^c Surandela, et est infra ipsum castellum ecclesia cum xenodochio propter transeuntes. *Inde venimus ad locum ubi filii Israel transeuntes mare Rubrum castrametati, et ibi similiter castellum cum xenodochio, et in loco quo exierunt de mari est oratorium Eliæ.* Et transeuntes venimus in locum ubi intraverunt in mare, ubi est oratorium Moysis. Ibi est civitas parva quæ appellatur Clysmā ^d, ubi de India naves veniunt. In loco ubi transierunt ^e fulgur exit de pelago majori et extenditur in multis millibus, quia accessus et recessus aquæ habetur. Recedente mari apparet omnis submersio Pharaonis, et omnia arma in marmora mutata videntur. Ibi accipimus nuces virides, quæ de India venerunt, quas de paradiso credunt homines esse; et qui ex his gustaverit ^f sanatur.

42. Intus autem in ipso pelago modica est insula, **C** in qua est petra viva, ubi pendent ^g molles, ut carnei, in modum dactylorum, qui fundunt unguentum quod oleum petrinum vocant, quod pro maxima benedictione tollitur. Vas in quo portatur, si impletum fuerit, et volueris redire ad tollendum, jam non eum capit. In quo loco quancumque ægroti pertingere possunt, ^h sanantur. Quem [liquorem] tollentes pro benedictione, non eum permittunt iterum introire

^a Condoma videtur hic scribi pro Familia.

^b Hic iterum loca disparatissima conjungere videtur auctor: necdum enim pervenerat ad Elim, sextam stationem Israelitarum, ubi erant **LXX** palmæ et **XII** fontes, ut dicitur Exodi **xv**, cum loquitur de Magdalo et Sochoth, urbibus *Ægypti*, ad quas iidem Israelitæ constituerunt antequam transirent mare Rubrum.

^c Novimus ibi desertum Sur, sed castellum Surandela nescio unde hic scriptor acceperit.

^d Clysmā præsidium *Ægypti* ad mare Rubrum Ptolomæo est hoc circiter loco: quare correxi nomen in ms. Tornac. expressum hic et infra *Disma*, quod nusquam est.

^e Speluncam sancti Pauli ad **28** gradum altitudinis collocat Rosweidus e regione Antinoi: ab hac usque ad Nili *cataractas*, in *Æthiopia* sub gradu **22** sitas, opus est itinere leucarum ut minimum **cxx**; hic vero scriptor ad Babylonem eas collocat, longe infra Antinonum leucis circiter **xl**; deinde cætera omnia loca *Ægypti* quæ nominat sic permiscet, nullo servato situs eorum ordine, ut palam faciat *Ægyptum* nunquam a se conspectam; sed civitatum nomina in chartam conjecta, prout alibi lecta se memoriæ of-

fer per Clysmā antequam commisceatur cum oleo: nam si non adulteraretur, credo quia ipsam virtutem semper faceret: nam liquor ipsius tenet [odorem] continuo per duo millia. Infra civitatem ipsam quæ dicitur Clysmā, intus in basilica vidimus oculos ligneos sanctorum eremitarum Patrum **xiv**.

43. Et inde venimus per eremum ad speluncam beati Pauli eremitæ ⁱ, quæ vocatur Siracumba, quia fons ipsum locum irrigat. Exinde pergentes venimus ad *cataractas* Nili, ubi ascendit aqua ad signum manus hominis facta, et habet gradus **xii**. Ex utraque parte *cataractarum* sunt duæ civitates, quas ædificasse dicunt filias ^j Loth, et una earum dicitur Babylonia. Inde venimus per campos Taneos et in Memphis civitatem, et Antinonum, in qua residebat **B** Pharaon ex qua ^k filii Israel exierunt. In ipsis locis sunt horrea Joseph **xii** ^l plena.

44. In Memphis fuit templum quod est modo ecclesia, cujus una porta se clausit ^m ante Dominum nostrum, quando beata Maria cum ipso fugit in *Ægyptum*; et adhuc non potest aperiri. Ibi vidimus pallium lineum in quo dicunt illum tempore ⁿ illo transisse, et idcirco ibi ejus remansisse vestigia quæ imago ibi singulis temporibus adoratur, et nos adoravimus ^o, et propter splendorem non potuimus in eam intendere, quia quantum in ipsam intendis, immutatur in oculis tuis.

45. Descendentes per *Ægyptum*, venimus in civitatem Alepi ^p, ad sanctum Mennatum ^q qui multas virtutes ibi operatur. Inde per stagnum navigantes, Alexandriam venimus. In ipso stagno vidi multitudinem crocodilorum. Alexandria civitas est pulchra, populus levis, sed amatores peregrinorum, hæreses multæ. Ibi et requiescit Athanasius, ipsius civitatis episcopus, qui contra Arium ipsius civitatis presbyterum hæreticum pro fide Christi certando, multa pericula mortis sustinuit, temporibus Constantii [filii] imperatoris Constantini, Heleuæ filii. Ibidem requiescit sanctus Faustus et sanctus Epima-

ferebant. Mox enim per campos Taneos venisse se dicit Memphim et Antinonum; atqui jam in *Æthiopia* aut saltem superiori *Ægypto* eramus, unde descendentem occurrisset Antinonum, tunc Memphis, ac denique in infima *Ægypto* Tanis.

D ^r Pharaones *Ægypti* reges Memphi aut Babylone habitabant, longe infra Antinonum, quam Hadrianus imperator ædificavit. Filii autem Israel egressi sunt de ea quæ sibi concessa fuerat terra Gessen, inter *Ægyptum* et *Syriam*.

^s Quo iterum rapimur? Alepiim, antiquis dicta Hierapolis, urbs *Syriæ* et quidem regia est; hinc vero Alexandriam, *Syriæ* ejusdem urbem maritimam, iter, sed terrestre est, leucarum circiter **xviii**. Hanc vero noster homo confundit cum Alexandria *Ægypti*, tantum dissita quanta est latitudo totius *Syriæ* atque *Ægypti*.

^t Sanctus Menas martyr, qui colitur **11** Novembris, *Ægyptius* quidem patria fuit, sed Cothyæi in *Phrygia* passus. Alius vero hujus nominis martyr, Alexandria in *Ægypto* decollatus, cum sociis Hermogene et Eustrachio, corporibus mari mersis, allatus est Byzantium, ibique celeberrimum cultum habet **10** Decembris.

abus, et sanctus Antonius vel sanctus Maurus ^a et alia multa sanctorum corpora.

46. Iterum venimus Hierosolimam, ubi ego ægrotus per multum tempus jacui, usque dum vidi per visionem sanctum Antonium et beatam Euphemiam, qui me pariter sanaverunt. Egressi de Hierosolyma venimus Joppen, ubi jacet sancta Thabita, quæ dicitur Dorcas. Deinde Cæsarea Philippi ^b, quæ Turris Stratonis, quæ et Cæsarea Palestinæ vocatur, in qua requiescit sanctus Pamphilus, et sanctus Procopius, et sanctus Cornelius, ex cujus lecto benedictionem tulimus. Inde per Galilæam ascendimus, et venimus Damascum, ubi est monasterium ubi sanctus Paulus conversus est, in vico qui vocatur Rectus, ubi multæ virtutes fiunt. Deinde Heliopolim; et inde venimus Emissam, ubi est caput sancti Joannis Baptistæ in dolio vitreo: et nos ibidem ipsum vidimus et adoravimus. Et inde transeuntes per civi-

^a Quomodo supra per loca, ita nunc per corpora sanctorum evagatur auctor. Sanctus Faustus, diaconus sancti Dionysii episcopi Alexandrini, vere huc spectat et colitur 19 Novembris, passus sub Diocletiano. Sanctus Epimachus, passus quidem Alexandria etiam est, sed corpus Romam translatum, uti 10 Maii diximus, in medio relinquentes veteremne an novam Romam, id est Constantinopolim, oporteat intelligere. Sancti Antonii corpus sub Justiniano repertum translatumque Alexandriam, sub Heraclio allatum est Constantinopolim, atque inde in Viennensem Galliarum diocesim sæculo x sub Lothario II. Pro sancto Mauro, Ægyptiis ignoto, legendus forsitan sanctus Macarius Alexandrinus sancto Antonio sub disjunctione junctus ut pote ejusdem professionis cum eo.

^b Medio ævo, cum jam Cæsarea Philippi diceretur Paneas, et extra Palestinam non alia quam Cæsarea Cappadociæ nosceretur, confusam fuisse nomenclaturam hujus urbis, patet etiam ex Joanne Phoca, qui hanc ipsam Palestinæ Cæsaream cognominavit Philippi.

• Videntur hæc nomina sic restitui posse, ut pro Arissa, Larissa; pro Aristola, Arethusa; pro Piphania, Epiphania, legantur, civitates Syriæ, sicut et Emesa inter Heliopolim et Apameam. Ita tamen hæc loca vicina inter se sunt, ut recto itinere non occurrant, sed grandi utrinque excursu opus sit.

^d Bacchus et Sergius, fide non sanguine fratres, sub Maximiano in Armenia passi, coluntur 7 Octobris. Ex his Bacchus secundum Latinam acta apud Mombritium, Barbarysi capite plexus dicitur: hæc autem videtur esse Arabissus, sub metropoli Melitena, haud longe a Comana Cappadocia; nec ita longe, interjecto Tauro monte, in provincia Eophratesia est Sergiopolis, a sancti Sergii cultu et corpore nomen adeptæ.

Hic vero adductus quidem est in castellum Suro- rum, quo nomine Sura ad Euphratem intelligitur, inter Chalcedem et Carram, sed denique martyrium consummavit in Castello Chuzaphata, quod ab eo deinde creditur nomen Sergiopolis recepisse. Itaque hæc quidem omnia male consueta sunt, ex male intellectis sanctorum istorum Actis: indicant autem magnam ignorantiam auctoris, qui ex Carra Mesopotamiæ in Arabissum Armeniæ descendens, spatio leucarum circiter c, rursus ab Arabisso revolat Suram, pari omnino intervallo: nam Carra et Sura satis vicinæ urbes sunt. Deinde nescio quid infert de Tyro Phoeniciæ urbe, tantumdem distante ab urbe Sura occidentem versus, quantum ab eadem Sura distat Arabissus ad septentrionem. Ms. Tornacense, cujus solius integrum egraphum habeo, sanctum

tates, hoc est, Arissam, Aristolam, Piphaniam ^e, venimus in civitatem splendidissimam Apamiam, in qua est omnis nobilitas Syrorum.

47. Inde exeuntes venimus Antiochiam majorem, in qua requiescit sanctus Babyas episcopus et tres parvuli, et sancta Justina, et Julianus, et fratres Machabæi, hoc est septem sepulcra; et super uniuscujusque sepulcrum scriptæ sunt passionis eorum. Exinde descendimus Mesopotamiam, in civitatem Chalcedem. Inde venimus Carram, ubi natus fuit Abraham. Et inde venimus in civitatem Barbarissum, ubi requiescit sanctus Bacchus ^d frater sancti Sergii. Inde venimus in civitatem Suram per quam mediam descendit Euphrates, qui ibidem per pontem transitur. In ipsa civitate passi sunt sanctus Bacchus et sanctus Sergius, qui requiescit in civitate Tyro.

48. Inde tanta alia vidimus loca, in miraculis posita, reversi post nos per multa castella, per plateas,

Georgium perpetuo appellat pro Sergio. Sed hunc errorem libenter excusavero, propter utriusque nominis inter se facillime commutabilis affinitatem.

Ignosce, lector, quod post auctorem adeo gravem, pium, elegantem, qualis est Joannes Phocas, voluerim te fatigare inconcinna hac Placentini scriptoris balbutie, nullo stylo, nullo ordine; nulla verisimilitudinis cura conjungentis vera falsis, æt'ina disparatis.

Oportuit utrumque integre legendum exhibere, ut si cui fuerit hactenus suspensus Phocas, quia a me laudatus; non suspectus Antoninus, quia sibi favens; is nunc collato in se utroque, non mihi sed oculis suis atque judicio credat. Credet certe, cui tam vacuus a præjudiciis erit animus, ut de Antonino dubitare possit. Potuit R. P. Fr. Joseph Ignatius a sancto Antonio, Carmelita discalceatus Gallobelga, ex illustrissima familia Toparcharum de Rebec oriundus, laudatusque in præfat. ad tom. XII Spicilegii Aca- demici, velut longe eruditissimus et antiquarum rerum peritissimus: qui ante hos novem annos istud quæcunque Itinerarium sua manu transcriptum Tornaco misit, querens quid tandem de auctore sentiret, qui ipsius judicio neque posset fuisse tam antiquus, quam præfert sancti Antonini martyris Placentini titulus; neque videretur esse tam novus, quam suggerebat tertia quartave a principio linca, ubi legebatur: *Antoninus in quibus locis per regnum conatus est ire*, intelligendo regnum Neapolitanum, per quod ab urbe Placentina usque ad extremam Italiam iter aliqui erat ituro in Orientem. Regnum enim, aiebat, hoc sensu sumitur pro magna Græciæ, seu reliqua post Romam Italia; et sic primum appellari cœpit sæculo XII; necesse est autem uno ut minimum sæculo citius scriptum Itinerarium fuisse, cum nulla mentio usquam fiat Latinorum qui in Syria eo tempore essent, vel aptea aliquando fuissent, nulla etiam alicujus in Carmelo monasterii.

Respondi ego, idemque nunc censeo, decimi vel undecimi sæculi scriptum istud videri, tum ex styli barbarie, tum ex aliis adjunctis; sed pseudepigraphum: idque non tantum quia se Antonini martyris socium facit, et illum qui miles fuit transformat in presbyterum vel monachum Patrem Antonium appellando cap. 34; sed maxime quia se dicit socium itineris, quod non potuit nisi somnians fecisse: quo fit ut taceat de celebrioribus quæ in Terra Sancta antiquitus fuerunt, et tunc adhuc erant, monasteriis, puta Sabæ, Charitonis, Euthymii, Gerasimi, Theodosii, Calamonis, Chozobos; de aliis vero non nisi incerta quædam et sæpe fabulosa percurrens, nihil nos docere possit circa statum monasticum in Oriente, pro illo quo vixit et scripsit sæculo, quantumcunque dilato.

vicos, villas, vel civitates. Fatigati ex tam longo itinere cœpimus iter carpere transgredientes mare, et venimus in Italiam, adjuvante Domino Jesu Christo, pro cuius amore ab hoc loco egressi pervidere ivimus tanta ejus mirabilia quæ ipse inter homines habitans

A fecit, vel quæ ante tempus incarnationis suæ olim per patriarchas et prophetas suos fecerat; viventes, ovantes, venimus Placentiam civitatem nostram, positam super fluvium qui dicitur [Padus] infra jam dictam Italiam.

FLORIANUS,

ABBAS ROMANI MONASTERII.

FLORIANI, ROMANI MONASTERII ABBATIS, EPISTOLA AD SANCTUM NICETIUM.

Domino suo Nicetio papæ, Florianus ex monasterio Romano [Al., Remano].

Benedicitur una Trinitas, Deus noster, qui vos pontificalibus meritis pontificali locavit in vertice, ut non beatitatem dignitas, sed beatitudo præcederet dignitatem. Nec immerito: cum ab ineunte pueritia dominicis militaveris in castris, ut illuc tutius et validius discretis, quibus sæculis intelligibilibus ille prosternitur Amalech, scilicet quando et ipse victor es nomine. Sic enim estis Deo præsele in statutis cœnobialibus eruditi, ut per mare sæculi sine sæcularibus fluctibus inoffenso vestigio transiretis, et triumphalem hymnum cum Moysæ merito concipientes: *Cantemus Domino, gloriose enim honorificatus est; equum et ascensorem projecit in mare.* Sic individuus comes Eliæ, ut nequaquam deserens altiora, quo humilitate conscenderas, unde cum apostolis in montem glorificatum aspiceres Dominum Salvatorem. Quia igitur tantæ sanctimonie vestræ prerogative suffulcat, quæso ut pro me, qui impetrastis, oretis. Quoniam Deus præsciens futurorum, qui fecit quæ ventura sunt, sciens me sanctorum solatio indigere vivorum, ut bonus Dominus præparavit auxilia.

Vide ergo quantis adiutoribus uteris, cum pro me cœperis obsecrare sanctæ memoriæ dominum Ennodium pontificem Ticinensis Ecclesiæ, qui generosi sanguinis nobilitatem humilitate prævexit ad gloriam, ut in cœlestis patriæ senatu fieret et ibi senator, cujus incomparabilem doctrinæ facundiam non solum testatur Occidens, sed et Oriens instructa miratur. Nestori fulmen, Eutychie exatinator, gloriosam dominam meam inviolabilemque Mariam Christotocou et Theotocou, apostolica auctoritate perdocuit. Ipse ergo meus est pater ex lavacro, quem credo apud æternum Patrem per Filium intervenire

B pro filio. Sed et coronæ vestræ socium beatæ memoriæ dominum Cæsarium Arelatensem episcopum, qui vixit inter barbaros pius, inter bella pacatus, pater orphanorum, pastor egentium, qui tanti consensus effusione nil perdidit, catholice regulam disciplinæ dictis factisque demonstrans. Ipse igitur mihi Latinis elementis imposuit alphabetum, sed et hunc pro famulo discipuloque suo impetrare confido. Addo tertium, imparem quidem dignitate, sed meritis cœqualem sanctæ memoriæ Theodatum abbatem meum, et archimandritam, sæculi hujus inimicum, cui crucifixus est mundus, templum vere dignissimum Trinitatis, plenum reverentiæ Christianitatis, ex placida bonitate mitissimum, jejuniis castigatum, orationibus reffectum, puritate mundissimum, qui mihi sacras exposuit Scripturas, et flores teneræ lanuginis ipse suscepit; qui pro filio et discipulo, successoreque suo, licet indigno, non ambigo quod laus [Forte, lætus] exoret. Vincunt ergo, Domine mi, tanti justis orationem peccatorum. Igitur quia conversatio vestra in cœlis est, sicut dicit Apostolus: *Vestra autem conversatio in cœlis est*, orate cum his, et rogate illum meum sacratissimum confessorem Ambrosium, quatenus me ut peculiarem famulum tueatur, ut proprium civem foveat, ut familiarem alumnus eruat: qui apud Dominum Jesum quod oraverit exorabit. Quocirca salutationis obsequium famulanti insinuans, precor ut pro beatissimo viro, domino meo Datio episcopo fratre vestro, semper pretis. Equum est enim ut pro eo, quem monasterii septa sacrarunt successorem, etiam confessorum successor egregius beatorum, exorare non desinas. Et hoc si dignum ducitis, supplicamus ut Beatitudinis vestræ sospitati parvitatem nostram faciatis, sicut petimus, successorem [Forte, certiorum].